

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Педагогічний факультет

(повна назва факультету)

кафедра теорії та методики дошкільної та початкової освіти

(повна назва кафедри)

**МОВЛЕННЄВИЙ РОЗВИТОК ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ
СТВОРЕННЯ МУЛЬТФІЛЬМІВ**

Кваліфікаційна робота

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: студентка 4 курсу 11-471 групи

Спеціальності 012 Дошкільна освіта

Спеціалізація: логопедія

Освітньо-професійної (наукової)

програми Дошкільна освіта

Романів Ольга Олексіївна

Керівник к.пед.н., доц. Полевікова О.Б.

Рецензент Поперечнюк І.В.,

директорка Херсонської

початкової школи №7

Херсонської міської ради

Херсон – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи мовленнєвого розвитку дошкільників у процесі створення мультфільмів	5
1.1. Сутність поняття зв'язного мовлення: лінгвістичний та психолінгвістичний аспект проблеми	5
1.2. Розвиток зв'язного мовлення в дошкільному віці у лінгводидактичному контексті	9
1.3. Мультфільм як засіб розвитку зв'язного мовлення дітей	13
РОЗДІЛ 2. Методичні основи мовленнєвого розвитку дошкільників у процесі створення мультфільмів	17
2.1. Діагностика мовленнєвого розвитку здобувачів дошкільної освіти	17
2.2. Технологія використання мультфільмів як освітнього засобу	20
2.3. Етапи створення мультфільму	22
ВИСНОВКИ	27
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	29
ДОДАТКИ	32
ДОДАТОК А. Рівні розвитку мовлення дітей у процесі створення мультфільмів	32
ДОДАТОК Б. Перспективне планування занять зі створення мультфільмів для дітей старшого дошкільного віку (I півріччя)	38
ДОДАТОК В. Конспект заняття з теми «Починаємо робити мультик»	41
ДОДАТОК Г. Кодекс академічної доброчесності	47

ВСТУП

Актуальність дослідження пов'язана з вагомістю завдань мовленнєвої освіти дошкільників, обґрунтованих у новій редакції Базового компоненту дошкільної освіти 2021 року, зокрема – у його сьомій освітній лінії «Мовлення дитини», де наголошується на необхідності формування у дітей мовленнєвої та художньо-мовленнєвої компетентностей.

Також вона обґрунтована особливою роллю медіа засобів, що нині починають посідати домінуючу роль у формуванні особистості дитини дошкільного віку, їх значущістю та вагомим впливом (і позитивним, і негативним) на мовленнєвий розвиток дошкільнят.

Серед дослідників, які значну увагу приділяють мовленнєвому розвитку дітей дошкільного віку, варто виокремити відомих лінгводидактів А. Богуш, О. Трифонову, К. Крутій, Н. Гавриш, Т. Котик та інших.

У наукових працях В.Абраменкової, Г.Апостолової, Н.Пов'якель, Л.Масола міститься обґрунтування такого явища як залежності сучасної дитини-дошкільника від впливу медіазасобів, зокрема від мультфільмів, що негативно відображується на мовленні здобувача дошкільної освіти в аспекті індивідуального розвитку і його становлення. Ці факти свідчать про те, що медіа – потужний фактор мовленнєвого розвитку, яким не варто нехтувати в організації освітнього процесу, а зробити так, щоб збільшити частку їх позитивного впливу і спрямувати потужність медіа на мовленнєву творчість дітей.

Особливості використання мультфільмів в освітньому процесі ЗДО висвітлюється, окрім К.Крутій, у працях Н.Гавриш, Е.Моляко, Т.Сабадаш, О.Чорної та інших.

Певний досвід з цієї проблематики вже напрацьовано в дошкільлі України загалом і на Херсонщині зокрема. Так у 2016 році в нашому регіоні під керівництвом К.Крутій здійснювалася експериментальна

робота на базі 6 закладів дошкільної освіти (далі – ЗДО) з медіаосвіти, де педагоги вивчали особливості розвитку дитини під впливом медіазасобів, вивчали вимоги та способи створення мультимедійних презентацій, специфіку їх представлення дошкільнятам.

Проте аналіз науково-методичної літератури засвідчив відсутність наукових узагальнень щодо залежності роботи над мультфільмами і мовленнєвим розвитком здобувачів дошкільної освіти, що спонукає до подальших розвідок у порушеному аспекті.

Це й обумовило вибір теми дипломної роботи «*Мовленнєвий розвиток дошкільників у процесі створення мультфільмів*».

Мета дослідження полягає в теоретико-методичному обґрунтуванні проблеми мовленнєвого розвитку дошкільників у процесі створення мультфільмів, висвітленні сфери її практичного застосування в освітньому процесі ЗДО.

Завдання дослідження:

1. Розкрити теоретичні основи мовленнєвого розвитку дошкільників у процесі створення мультфільмів.

2. З'ясувати роль мультфільмів як засобу розвитку зв'язного мовлення дітей.

3. Обґрунтувати технологію використання мультфільмів як освітнього засобу.

4. Схарактеризувати етапи створення мультфільму.

Об'єктом дослідження обрано художньо-мовленнєву діяльність здобувачів дошкільної освіти.

Предметом дослідження – методику мовленнєвого розвитку дошкільників у процесі створення мультфільмів.

Апробацію дослідження здійснено 2021 року на міжнародній науково-практичній конференції (Великобританія, м.Лондон).

Публікації. Отже, зміст дипломної роботи висвітлено в одній **закордонній публікації** (разом із науковим керівником).

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ СТВОРЕННЯ МУЛЬТФІЛЬМІВ

1.1. Сутність поняття зв'язного мовлення: лінгвістичний та психолінгвістичний аспект проблеми

Зв'язне мовлення – це і мета, і засіб практичного опанування мовою, розвиток якого є головним завданням у системі мовленнєвої роботи з дітьми у закладі дошкільної освіти.

Воно справляє значний вплив на розвиток інтелекту, самосвідомість дитини, формування доброзичливості, ініціативності, креативності, компетентності – особистісних якостей, надзвичайно важливих протягом подальшого життя.

Без добре розвиненого зв'язного мовлення не можна уявити собі чітке та ясне мислення, можливість установлення контакту зі співрозмовником, спроможність продукувати власні ідеї, бути активним учасником творчих заходів

Опановуючи мовлення, дитина рухається від частини до цілого, спочатку засвоюючи слова рідної мови, навчаючись поєднувати два-три слова, вибудовуючи просту фразу і поступово рухаючись до складання речень, що об'єднані між собою загальним змістом.

Керуючись визначенням психолога С.Рубінштейна, під зв'язним мовленням розуміємо таке мовлення, що стає зрозумілим відповідно до свого предметного змісту [24, с.234].

У сучасній лінгвістиці під зв'язним мовленням розуміють одночасно і процес, де відбувається його створення – це по-перше, і продукт мовлення (дискурс чи текст) – це по-друге.

У лінгводидактичному тлумаченні дефініції зв'язного мовлення його називають смисловим та структурним цілим, що налічує логічно і

за смислом пов'язані між собою відрізки, де міститься відображення усіх істотних сторін свого предметного змісту (А.Богущ, І. Зимня,Л. Виготський,М. Жинкін,О.Леонт'єв) [19, с. 78].

У процесі створення зв'язного продукту мовлення простежується наявність діяльнісного та особистісного компонентів. Перший обґрунтовано процесом створення і сприйняття повідомлення, контролю та регуляції мовцем своєї мовленнєвої діяльності. Наявність особистісного спричинено виявленням у мовленні особи своєї індивідуальності – характеру, темпераменту, рівня загальної культури.

Текст – це продукт зв'язного мовлення, під яким науковці Л.Варзацька, Н. Головань, М. Пентилюк, В. Мельничайко розуміють результат мовленнєво-розумової діяльності особистості виражений словесно із властивою йому завершеністю, структурною цілісністю, цілеспрямованістю та прагматичною настановою [6, с.124].

Однією із причин появи психолінгвістики в науковій парадигмі є потреба розв'язання тих завдань, що мали суттєві труднощі в теоретичних концептах лінгвістики та психології [3, с.5].

Найбільшу цікавість для цієї науки представляє індивід у комунікації. Тож значну увагу серед завдань дослідження приділено процесам планування мовлення; механізмам засвоєння та оволодіння мовленням в онтогенезі; механізмам та процесам породження, розуміння, сприйняття та інтерпретації мовлення; проблемам двомовності.

Усне мовлення дітей дошкільного віку, яким вони оволодівають у початковий період свого життя, набуває ознак писемного лише тоді, коли дитина може довільно і свідомо надиктовувати певний відповідно оформлений текст дорослому.

Тож провідні лінгводидакти (А.Богущ, Н.Гавриш, К.Крутий) продукт усного мовлення здобувачів дошкільної освіти визначають як

«дискурс» – зв’язний текст, що поєднує екстралінгвістичні (прагматичні, соціокультурні, психологічні та ін.) чинники (О. Мельничук).

Монолог та діалог – це дві основні форми, у яких реалізується головна – комунікативна функція зв’язного мовлення. Маючи свої специфічні особливості, кожна з цих форм передбачає певний характер і методику їх формування [5].

Причиною протиставлення в лінгвістиці діалогічного та монологічного мовлення є їх різна комунікативна спрямованість, лінгвістична та психологічна природа. У діалозі, як мовленнєвій формі комунікації, відбувається обмін репліками-висловлюваннями між співрозмовниками (С. Єрмоленко). Також називають діалогом промовляння та слухання переважно невеликих, еліптичних, неповних простих речень простої будови між учасниками спілкування. Цей процес завжди здійснюється у відповідній ситуації, обов’язково супроводжуючись виразною та активною мімікою, інтонацією, жестами. Оскільки співрозмовники знайомі зі спільним предметом розмови, їхні судження та думки є стислими, неповними, зачасто – фрагментарними.

Серед лінгвістичних характеристик діалогу виокремлюють розмовну лексику, фразеологію; недомовленість, уривчастість, скороченість; реактивний, імпровізаційний характер висловлювань; переважання простих речень та складних безсполучникових. Активним у діалогічному мовленні є застосування кліше, шаблонів, сталих комунікативних форм, стереотипів мовлення (Л. Якубинський).

У діалозі, за висловом О.Леонтьєва, теж присутня зв’язність, як і у будь-якому тексті, що виникає завдяки декільком учасникам комунікації [24].

У монологі мовлення однієї особи, хоча і передбачає його сприймання іншими співрозмовниками, не орієнтоване на безпосередній і миттєвий відгук слухачів. Оскільки мовець, орієнтуючись на слухача,

бажає повідомити інформацію, невідому іншим, ця інформація має бути зрозумілою та змістовною.

У лінгвістичному аспекті монолог характеризується використанням в соновному літературної лексики; розгорнутістю висловлювань; наявністю ускладнених синтаксичних конструкцій; прагненням до граматичного чіткого оформлення зв'язності, ґрунтуючись на розгортанні системи елементів зв'язку; певною завершеністю.

Через меншу емоційність монологу, інтонаційні та позамовні виражальні засоби, які використовує мовець у ньому, мають другорядне значення. У монологі немає можливості підтримки ситуацією чи запитанням, як у діалозі, через його адресованість багатьом, а не одному слухачеві. Причому монолог спричинений в основному внутрішніми чинниками (станом, настроєм, бажанням, наміром), і мовець сам обирає засоби для їх вираження.

Також серед суттєвих рис монологу, як основного засобу послідовно та логічно організованого повідомлення, можна, на відміну від діалогу, виокремити усвідомленість та довільність, потребу у тривалішій внутрішній підготовці, попереднє обдумування, здатність зосередитися на головному, вибіркоче користування засобами мовлення, що доречні в конкретному випадку.

У монологічному мовленні втілюються всі досягнення дитини в опануванні мовою – фонетикою, лексикою, граматиною.

Тож О. Леонтьєв та Л. Щерба справедливо стверджують більшу складність, довільність, організованість мовлення у монологі, що обов'язково потребує організованого навчання [24].

Дослідниця О.Ушакова говорить про первинність діалогу, про народження монологу в його надрах [19, с.78].

Психологічні аспекти зв'язного мовлення, його породження, становлення та механізми розкриті в працях С. Рубінштейна, Д.Ельконіна, М. Жинкіна, О. Леонтьєва, де імпульсом для всіх

мовотворчих процесів названо мотивацію [24]. А логічна послідовність та синтаксичне оформлення визначаються предметом та метою висловлювання.

У психолінгвістиці об'єктом дослідження обрано стилістику, риторику, теорію і практику перекладу; викладання рідної та іноземної мов; загальні характеристики функціонування мови; утворення текстів (дискурсів) [3, с. 393].

1.2. Розвиток зв'язного мовлення в дошкільному віці у лінгводидактичному контексті

У дошкільній лінгводидактиці характеризують дитяче мовлення як ситуативне, що відповідає конкретній ситуації і не відтворене смисловим цілим у формах слова, та контекстове, що є зрозумілим завдяки контексту.

У ситуативному мовленні присутнє активне використання міміки, жестів, вказівних займенників, вигуків, а в контекстovому – висловлювання будується лише спираючись на засоби мовлення без опори на сприйняття конкретної ситуації.

На початкових етапах онтогенезу ситуативний різновид мовлення дитини є переважаючим через домінуюче емоційне ставлення до висловлюваного та наочно-образний характер мислення дітей.

В особливостях формування дитячого зв'язного мовлення традиційним у поглядах науковців є пов'язування ситуативного мовлення з діалогічним, а монологічного – з контекстovим, а також – із конкретним віком дітей [8].

Але у дослідженнях Н. Гавриш, С. Ласунової, Л. Шадріної та інших знаходимо спростування цієї думки, вказівки на помилковість пов'язувати діалог із ситуативним мовленням, тому що в монології існує чимало прикладів ситуативності.

Це підтверджується у працях Л.Шадріної, яка вивчаючи розвиток зв'язного мовлення в молодшому дошкільному віці, виявила переваги ситуативного мовлення [8].

Під час спілкування з однолітками у мовленні малюка простежується розгорнутість, елементарна аргументація, навіть наявність складнопідрядних і складносурядних речень, на відміну від спілкування з дорослим, де вживаються переважно прості речення.

Діти молодшого дошкільного віку в самостійних монологічних висловлюваннях часто порушують логіку викладу та демонструють обмежений обсяг лексики. Але в окремому реченні чи між реченнями вони успішно встановлюють елементарні залежності між різними смисловими частинами. Це підтверджується успішною орієнтацією малюків у тому завданні, яке ставить перед ними дорослий, здатністю правильно закінчити речення у процесі сумісного ситуативного мовлення: «Це зайчик. Який він ... (пухнастий). У нього є ... (вухка)».

Середній дошкільний вік характеризується розвитком зв'язного мовлення, що відбувається під значним впливом активізації словника, зростанням до 2,5 тис. слів його обсягу. Діти починають висловлюватися більш послідовно, будуючи розгорнуті речення, які за структурою все ж таки ще не досконалі. Інтенсивно набирає темпів розвитку контекстове мовлення. Проте дітям важно адекватно добирати слова, тему, сюжет свого висловлювання, де порушується логіка викладу, а речення в тексті пов'язані між собою переважно формальним зв'язком [6, с. 395].

Діти п'ятого року життя, за твердженням А.Зрожевської, при активній допомозі дорослого, уже здатні мати навички роботи над переказом та розповіддю; уміють переказати знайому казку, скласти за іграшкою чи картинкою коротеньку розповідь [6, с. 395]. Відбувається розвиток і діалогічного, і монологічного мовлення. Пізніше спостерігається співіснування цих двох форм мовлення та їх застосування у залежності від потреб мовця.

П'ятирічні діти демонструють активність у розмові, активно включаються у колективну бесіду, хоча ще мають значні труднощі у формулюванні запитань, доповненні та виправленнях відповідей товаришів.

У страших дошкільників розвиток зв'язного мовлення перебуває на досить високому рівні. У спілкуванні вони дотримуються точної відповіді у залежності від ситуації, вчасно реагують на фрази співрозмовників, формулюють запитання, виловлюють доречні репліки.

Зміст спільної діяльності у дітей цього віку, як засвідчили дослідження Г.Леушиної та М.Лісіної, повністю відображається у характері діалогів [6, с. 395].

Наукові розвідки зрубіжних і вітчизняних дослідників О. Коненко, С. Ласунової, Т. Постоян, О. Смирнової, О. Ушакової та інших дозволили дійти висновку про наявність у страших дошкільників таких мовленнєвих умінь як висловлюваність міркувань, наведення аргументів; переконливість, послідовність і чіткість складання сюжетних та описових розповідей відповідно до запропонованої теми [6, с. 395].

У цей період відбувається активний розвиток мовленнєво-творчої діяльності, а при правильно організованому навчанні, стимулюванні та збагаченні інших видів дитячої творчості (Н. Гавриш, Н. Орланова) формуються первинні літературно-художні здібності здобувачів дошкільної освіти [8, с. 37].

Отже, характер педагогічних дій, що спрямовані на мовленнєву діяльність дошкільнят, визначається особливостями розвитку дитячого зв'язного мовлення.

Численні доробки, напрацювання науковців та сучасних вчених розкривають різні аспекти проблеми розвитку зв'язного мовлення старших дошкільників [6, с. 392].

Вихователь мусить сприяти тому, щоб діти встановлювали мовленнєві контакти з ровесниками через ручну, господарсько-побутову працю, працю на лоні природі, що сприяє розвитку словника дошкільнят; сприймаючи різні види образотворчого мистецтва (кіно, театр, слайди мультимедійних презентацій), щоб пробудити необхідні переживання та емоції. Зміст дитячих книжок буде взірцем літературної мови для використання під час ігор-імпровацій, дитячих концертів; природа, довкілля – сенсорним підґрунтям для активного збагачення дитячої лексики.

Стануть у нагоді сприймання картин, різних предметів, візуальних технічних засобів, творів прикладного мистецтва – усього, що спонукає до обміну запитаннями, враженнями; супроводу репліками.

Збагаченню дитячого мовлення емоційно-експресивними словами сприятимуть твори художньої літератури [7].

Окремо слід сказати про мовлення вихователя, тому що воно – не тільки взірець мовлення, а й засіб впливу на дітей, заохочення і стимулювання до комунікації, правильної мотивації.

Таким чином, дидактичним засобом мовленнєвого розвитку здобувачів дошкільної освіти може бути організація будь-якої діяльності, де діти задіяні у спілкуванні. У цьому процесі мовлення вихователя та й інших дорослих, що знаходяться поруч, є зразком для наслідування, використання тонкощів побудови фраз, зловживання, правильної звуковимови.

Під зв'язним мовленням у лінгводидактиці розуміють мовленнєву діяльність у єдності самостійного цілого, передачі закінченої думки й членування на складові частини.

Існують й інші варіанти вживання цього терміну. Він може бути синонімом продукту мовленнєвої діяльності, тексту, висловлювання; назви розділу дошкільної лінгводидактики – методики творів, переказів, інших робіт творчого характеру; методики, що висвітлює організацію

роботи здобувачів дошкільної освіти у різних видах мовленнєвої діяльності.

1.3.Мультфільм як засіб розвитку зв'язного мовлення дітей

У навчанні мови та розвитку мовлення обов'язковою є опора на принцип наочності.

Завдяки наочності – важливому освітньому засобу, джерелу набуття знань – відбувається забезпечення оптимального засвоєння навчального матеріалу, ефективно розвивається пам'ять, закладається основа для розвитку мислення і творчої уяви.

Застосовується мовна наочність незалежно від цілей, етапу і завдань протягом кожного заняття, охоплюючи мовленнєву діяльність і дитини, і дорослого. Цей вид наочності забезпечує реалізацію комунікативної спрямованості заняття, саме від нього залежить ступінь інтенсивності спілкування.

У закладі дошкільної освіти в процесі навчання доречним є використання звукотехнічних та світлотехнічних засобів. До останніх належать діапроектори, відеопроєкційні апарати, кодоскопи, кадропроєктори, фільмоскопи, які застосовують з метою візуалізації інформації, що в освітньому процесі виконує різні функції:

- як опора для розуміння мовної структури;
- як засіб, що полегшує запам'ятовування сюжету;
- як сполучна ланка між звуковою і смисловою сторонами лексем;
- як засіб розміщення на екрані різних комунікативних ситуацій.

Під час фонетичної роботи в навчанні звуковимови близькоспоріднених та іноземних мов усі види звукової наочності забезпечуються звукотехнічними засобами.

Поєднання різних видів представлення інформації: тексту, статичної й динамічної графіки, відео- та аудіозаписів у єдиному комплексі, що дають дитині змогу активної участі у різних видах діяльності, стає можливим завдяки сучасним мультимедіатехнологіям [26].

Переглядання відеоматеріалів сприяє сприйманню зоровим аналізатором дитини мовлення на слух та його розуміння. Відбувається підкріплення слухових відчуттів різних зорових опор: органів мовлення, міміки, жестів, кінеми тощо. У результаті – полегшується внутрішнє промовляння.

Таки чином, завдяки наочності, в організації мовленнєвої діяльності здобувачів дошкільної освіти забезпечується:

- створення сприятливого мовленнєвого середовища;
- інтенсифікація освітнього процесу із поєднанням форми, організації, темпу заняття і слухо-зорового впливу на дитину з урахуванням її реальних можливостей у сприйманні й переробленні інформації;
- ефективна реалізація принципу виховного навчання, через те, що телеекран поживляє процес засвоєння матеріалу, що пропонується; робить його більш цікавим, живим, проблемним, емоційним, переконливим, завдяки відео через сенсорний та субсенсорний (прояв несвідомого) плани подання інформації;
- контроль за сприйманням та засвоєнням інформації, внесення своїх корективів в освітній процес за допомогою відео [17].

Аналізуючи сучасний стан медіадидактичного забезпечення освітнього процесу, можна зробити висновок про те, що мультиплікаційні фільми – найпопулярніші з-поміж усіх медіа технологій. Вони транслюються на низці телеканалів, впливаючи на дитячу свідомість.

Мультфільми, окрім того, що характеризуються забезпеченням пізнавальної, розвивальної, виховної функцій, відволікають дітей на деякий час, даючи можливість батькам зайнятися своїми справами.

Дослідники виокремлюють такі переваги формування механізмів цінностей і соціальних установок у здобувачів дошкільної освіти, завдяки мультиплікаційним фільмам:

- здатність інформувати – підвищувати обізнаність дітей про зразки хорошої і поганої поведінки, добро і зло, про довкілля загалом;
- забезпечення ідентифікації – можливість засвоювати соціальні установки і цінності, порівнюючи себе з персонажами мультфільмів;
- імітація – можливість копіювати поведінку, наслідувати вчинки мультиплікаційних героїв [21].

Як правило, для сюжетів мультфільмів обирають стандартні ситуації, де діти в типових життєвих обставинах спілкуються з іншими дорослими й однолітками. Відтворення таких сюжетів дає дошкільникам можливість закріплювати соціально значущі дії в різних ситуаціях [26].

Відбувається закріплення соціальних норм, гендерних ролей, моделей поведінки, цінностей тощо.

Однак, сучасні мультиплікаційні фільми вирізняє низький рівень культури мовлення: наявність грубих, жаргонних слів, неприпустимих для слуху дитини. Наприклад, мультиплікаційний серіал «Спанч Боб (Губка Боб)» у серіях «Маньяк-душитель», «Ласкаво просимо в помийницю» насичений такими недопустимими для слуху дітей словами як тупий, шмаркач, бовдур, гальмо, кретин, дебіл, повний відпад.

Переклад більшості закордонних мультфільмів також містить приклади жаргонної лексики: пофігу, прикольно, шізове містечко та інші.

Іноді теми, що пропонуються сучасною анімацією, є абсолютно не дитячими: любовні пригоди, сексуальність («Шрек»). Озвучування

таких фільмів дуже неякісне: більшість персонажів, видають однакові звуки, однаковими голосами говорять і сміються.

На жаль, така лексика знаходить відгук у дітей. Їх думку про справжність, «прикольність», живість такого мовлення можливо спростувати, запропонувавши альтернативу. Така альтернатива є. Це технологія створення мультфільмів власноруч, специфіку якої буде розглянуто в другому розділі нашої дипломної роботи.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ СТВОРЕННЯ МУЛЬТФІЛЬМІВ

2.1. Діагностика мовленнєвого розвитку здобувачів дошкільної освіти

Щоб з'ясувати ефективність впливу технології створення мультфільмів на розвиток мовлення дітей, слід використовувати діагностичні методики.

Такі методики мають давати реальну картину формування мовленнєвої компетентності дитини відповідно до вимог нової редакції Базового компоненту дошкільної освіти 2021 року.

Пропонуємо у дипломній роботі завдання та вправи, розроблені академіком А.М.Богущ [6, с. 287 - 288], опис яких подаємо нижче.

Методика обстеження звуковимови

Виявленню результативності формування звукової культури здобувачів дошкільної освіти вихователь, за порадою А.М.Богущ, має приділити десь біля місяця, детально обстежуючи дітей, обережно добираючи методи і прийоми, непомітно перевіряючи звуковимову, щоб діти не соромилися, не втратили бажання розмовляти.

Для ігрового прийому доречно використати велику красиву ляльку чи ведмедика (лисичку, зайчика тощо), запитуючи у дитини: «Хто, що це?», «Який він?», «Як його називають?». Підійдуть знайомі іграшки, предмети, картинки, вбрання дитини, де в назвах зустрічаються важкі для звуковимови звуки у трьох позиціях (душ, шило, Саша). З дитиною ведеться розмова на знайомі, близькі теми: «Назви улюблені іграшки», «Хто привів тебе до дитячого садочка?», «Які тваринки тобі подабаються?».

Під час гри устанавлюється необхідний контакт із дошкільником, добирається тема для розмови, здобувається прихильність.

Також для перевірки правильності звуковимови підходить завдання на декламування невеликих віршиків дітьми, розповідання казок; використання дидактичних вправ типу «Що у скриньці?», «Дай відповідь, який?». Це заохочує дитину до спілкування, відповідей.

Таким чином відбувається перевірка мовленнєвих умінь. Складається картка обстеження звуковимови, де зазначають специфіку вимови свистячих, шиплячих, сонорних приголосних, темп, правильність мовлення.

Якщо спостерігається правильна вимова дитиною звуків у всіх трьох позиціях (на початку, у середині, у кінці), то в таблиці це позначається позначкою + (плюс); при спотворенні звуковимови ставлять позначку СП, при відсутності звуковимови повністю - (мінус); при нестійкій звуковимові позначають Н; при заміні одного звука іншим, фіксується звук – заміник: з - с, с - ш, ч – щ.

Обов'язково зазначається специфіка темпу, тембру, гучності дитячого голосу: повільне, швидке; голосне, тихе, крикливе тощо.

Щоденний облік особливостей звуковимови варто вести у спеціальному зошиті, що містить і загальний облік мовленнєвих навичок, і особливості будови артикуляційного апарату кожної дитини, її мовленнєвої поведінки.

Методика обстеження лексики

З метою виявлення ефективності формування лексичного обсягу здобувачів дошкільної освіти пропонується методика з'ясування умінь дітей розуміти значення слів.

Дітям дають картинки, де містяться зображення українського національного одягу та посуду, по 10 штук.

Дошкільнята розглядають картинки, до них ставлять такі запитання: «Як ви думаєте, що це» «Яку назву мають ці речі,

предмети?»

Коефіцієнт ефективності підраховується як частка названих правильно картинок до загальної кількості зображень, помножених на 100%.

Методика обстеження граматичних умінь

Щоб виявити переважання певного типу речень у мовленні дошкільників, їх склад, доречно запропонувати їм сюжетні картинки, щоб створити розповідь.

Вони мають бути різні за складністю.

Дітей заохочують до розмови на тему «Мій вихідний» або «День народження», «На городі» тощо.

Фіксують кількість складених дитиною речень простої та поширеної будови, наявність складносурядних та складнопідрядних речень [6, с.61].

Методика обстеження уміння переказувати текст

Для з'ясування того, як (стисло, вибірково чи повно) діти вмiють переказувати текст, їм один раз читають казку і пропонують її переказати. Таке обстеження проводять окремо з кожною дитиною.

Вихователь заздалегідь добирає казку, здійснює в ній виокремлення понятійних одиниць, щоб мати змогу оцінити здатність дитини відтворити текст повністю.

У протоколі фіксуються і кількість повністю відтворених слів чи фраз, і кількість слів-замінників.

На підставі загальної кількості переказаних дитиною речень чи фраз вихователь робить висновок про стислий, вибірковий чи повний переказ тексту.

Описані методики дають змогу виявити загальні рівні мовленнєвого розвитку дітей, що обіймають фонетичні, лексичні, граматичні уміння, уміння переказувати текст.

Отримані результати дають підстави для виокремлення рівнів

розвитку мовлення дітей у процесі створення мультфільмів, які подаємо в додатку А.

2.2. Технологія використання мультфільмів як освітнього засобу

Нині існує чимало освітніх технологій, а ґрунтовні дослідження науковців та практичні доробки засвідчують подальшу потребу вдосконалення медіадидактичного забезпечення освітнього процесу в ЗДО.

З питань медіаосвіти проводяться наукові форуми, методичні семінари, вебінари та тренінги [18].

Зацікавлені фахівці дошкільної освіти створюють свої авторські технології.

Ми під технологією навчання розуміємо упорядковану послідовність і сукупність процесів та методів, спрямованих на забезпечення реалізації мети дидактичного процесу і досягнення запланованого результату.

Вибір технології ґрунтується на особистості педагога, специфіці контингенту здобувачів освіти, психологічному кліматі в колективі.

В авторській технології К.Л.Крутій [10] відеосюжети мультфільмів застосовуються з метою розвитку зв'язного мовлення та навчання мови дітей старшого дошкільного віку. Дослідниця створила систему тематичного планування роботи в зазначеному аспекті й виокремила ті уміння, формування яких передбачено під час реалізації технології:

- організоване й усвідомлене сприймання інформації;
- спостереження, класифікація, вибір інформації;
- аналіз та узагальнення отриманої інформації;
- усне висловлювання думки щодо побаченого.

Серед причин вибору мультфільмів як освітніх засобів виявлено такі:

1) мультфільми – улюблені й звичайні засоби сучасних дітей, що завжди викликають у них радість;

2) застосування анімації в освітньому процесі сприяє розвитку творчих здібностей педагога;

3) екранні засоби дають змогу розширення варіативності ситуацій під час відпрацювання лексико-граматичних тем в організованому навчанні мови та мовлення, що дозволяє урізноманітнити процес навчання, викликати інтерес у дитини та спонукати її висловлюватись.

Таким чином досягається комунікативна спрямованість процесу розвитку мовлення й навчання мови.

Опишемо правила, яких слід дотримуватися у процесі створення мультфільмів [26].

Перш за все, треба якомога більше розмовляти з дітьми, подаючи зразок граматично правильної вимови. У процесі звукозапису варто слідкувати за дотриманням культури мовлення мультиплікаційних героїв.

Також слід прислухатися до сказаного дитиною, вислуховувати її та відповідати на всі запитання. Це стане запорукою для подальшого успішного не лише мовленнєвого, а й особистісного розвитку малюка, його мислення, бажання пізнавати довкілля.

Поблажливо ставитися до мовленнєвих огріхів дошкільника, помилки якого – природні на етапі розвитку зв'язного мовлення. Якщо ж зауваження щодо помилок будуть занадто критичними, це може уповільнити формування комунікативної компетентності дитини.

Слід працювати над розвитком уважності та умінням слухати. Малюк в іграх та дидактичних вправах навчається чути та розрізняти звуки довкілля (що звучить, а що ні): гуркіт грому; шелест листя, шум вітру тощо. Усе, що дитина бачить на екрані, аналізувати і зіставляти з життєвими ситуаціями.

Стимулювати малюка до висловлення власних думок, промовляння нових слів, речень, фраз. Цьому якнайкраще сприяють етапи роботи над створенням мультфільмів.

Почуті в мультиплікаційних фільмах віршики, пісні, казочки обов'язково слід багаторазово повторювати з дітьми, тренуючи їх увагу та пам'ять.

За змістом побаченого та почутого складати зв'язні оповідання, розвивати контекстне мовлення, щоб, уявивши події, що мусять відбутися, дитина мала змогу дібрати доречні мовленнєві засоби та тип висловлювання.

Ретельно здійснювати словникову роботу, вводити лексику на позначення явищ, подій, предметів довкілля. Розкривати значення слів, що зустрічаються в мовленні анімаційних героїв.

Вчити мовленнєвому плануванню своїх дій, постійно ставлячи запитання: «Що ти будеш робити? Куди покладеш ляльку? Кого покатаєш на машині першим: ведмедика чи зайчика?».

Така робота сприятиме розвитку мислення, внутрішнього мовлення здобувачів дошкільної освіти, мотивації учіння [16].

Перспективне планування занять зі створення мультфільмів для дітей старшого дошкільного віку, де знаходить своє втілення описана вище технологія, подано в **додатку Б**.

Додаток В містить конспект заняття з теми «Починаємо робити мультик»

2.3.Етапи створення мультфільму

Специфічність процесу створення мультфільмів у закладі дошкільної освіти старшими дошкільниками зумовлюється віком дітей. Звичайно, вони не можуть виконувати таку роботу самостійно, маючи обмежений обсяг знань, умінь та навичок.

Усе, що стосується комп'ютерного супроводу, буде забезпечувати, звичайно ж, вихователь.

А ось задіяти механізми дитячого фантазування, розвитку дитячої уяви – ці завдання активізують діяльність дошкільнят у процесі створення анімацій, дають їм змогу побути у ролі дорослих, викликають захоплення від можливості проявити самостійність.

Через таку цікавість ця робота є продуктивною.

Щоб діти зрозуміли, як працювати, можна показати їм серію із мультфільму «Фіксики», де герої виконують аналогічну роботу. Створювати перший мультфільм буде найскладніше, тому що всі етапи будуть виконуватися вперше. Далі діти засвоять специфіку роботи і працюватимуть упевненіше.

Анімації бувають мультиплікаційні та лялькові. Ми опишемо методику створення лялькових мультиплікацій.

Етапи створення анімацій умовні. У залежності від мети та інтересів дошкільнят вони можуть змінюватися [17].

Перший етап передбачає наявність ідеї та теми мультфільму. Він якнайкраще сприяє активному спілкуванню, продукуванню різних цікавих пропозицій. Тут важливо прислухатися до кожної ідеї, обґрунтування вибору її дітьми, спонукати до таких тем, що завжди актуальні: турбота про здоров'я, охорона довкілля, гарні вчинки, догляд за тваринами тощо.

Зупинитися варто на темі, що влаштовує багатьох, є цікавою для всіх. Можна використати сюжет якоїсь казки чи твору або придумати його самостійно. Виокремлена тема мультфільму потребує конкретизації, тому проблема, відображена в ній стане основою анімаційного сценарію.

Другий етап – робота над сценарієм мультфільму, де слід задіяти максимальну кількість учасників. Адже сценарій – це певний перебіг подій. У ньому мають бути прописані дії всіх персонажів.

Обравши героїв, слід продумати, де будуть відбуватися події; що станеться з героями (проблема); що стало причиною того становища, у

якому опинилися головні герої; як ставилися до них оточуючі; хто допоміг у скрутному становищі; яким чином; що зробили дійові особи; яка була реакція оточення на їхні дії; яким буде кінець мультфільма тощо.

Далі можна переходити до наступного етапу – створення тексту, який будуть промовляти автор та герої. Такий текст може бути у прозовій та віршованій формі, готовий із знайомих вірша чи оповідання або створений самостійно.

Якщо вихователь, працюючи над словотворчістю, заохочує дітей до римування, тоді стануть у нагоді такі дидактичні ігри як «Вдале слово», «Добери риму», «Додай слівце», «Придумай речення» тощо.

На цьому етапі надається слово кожному, мотивується творча діяльність вихованців. Після завершення дискусій, вихователь записує остаточний варіант.

Далі можна виготовляти фон, декорації та героїв. Дійовими особами можуть бути готові ляльки або виліплені з пластиліну чи тіста. На задньому фоні має бути ширма, яка відокремлює спереду місце для дій головних героїв. Фон слід продумати такий, щоб не привертав зайвої уваги.

На цьому етапі здійснюється активне формування художньо-мовленнєвої компетентності дітей, тому що для виготовлення фону та героїв проводиться серія занять, де відбувається інтеграція мистецтв: мистецтва слова, аплікації, образотворчого мистецтва.

Усі діти, задіяні в активну художньо-мовленнєву діяльність, висловлюють свої думки та працюють практично.

Коли персонажі, фон та декорації готові, можна приступати до зйомок мультфільму – найважливішого, кропіткого та трудомісткого етапу. Спочатку готують місце, розміщують на ньому всі необхідні об'єкти. Місце для зйомок має бути доступним для всіх. Наприклад, це може бути стіл, який слід поставити так, щоб до нього міг підійти кожен.

Розподіляємо ролі, домовляємося, хто знімає мультфільм, хто рухає героями, хто слідкує за сценарієм. Діти вже знають специфіку зйомки – чим більше рухів, тим кращий мультфільм. Для цього потрібні штатив, стільці та фотоапарат.

Також варто подбати про освітлення, висоту зйомки.

Відповідно до віку дітей та необхідності дотримання санітарно-гігієнічних вимог до роботи дітей за комп'ютером етап монтажу в основному реалізує вихователь. Він показує дітям кожну частину виконаної роботи: початок, основну частину, кінцівку, щоб діти розуміли її специфіку, а потім побачили остаточний результат.

Якщо треба, здійснюємо обробку фотографій. У програмі Windows Movie Maker з'єднуємо фотографії з інтервалом в 1-3 секунди. Тоді герої починають рухатися. Цей трудомісткий процес, який вихователь виконує сам, дітям лише частково демонструється.

Наступний етап надзвичайно ефективний в аспекті теми нашої дипломної роботи. Це розподіл слів та розучування тексту персонажів мультфільма. Саме тут відбувається робота над артикуляцією, дикцією, виразністю, інтонуванням. Бажання озвучити роль мотивує дитину, породжує прагнення висловлюватися красиво, виразно і правильно.

Коли слова вивчені, можна приступати до наступного етапу – озвучування. Слова дітей записують на диктофон декілька разів, обирають найкращі варіанти, прислухаючись до пропозицій та висловлювань дітей. На цьому етапі відбувається формування оцінно-етичних суджень дітей – складової художньо-мовленнєвої компетентності здобувача дошкільної освіти.

Монтаж – останній етап роботи над створенням мультфільму. Тут виготовляється заставка з назвою і титри, у яких повідомляється де і хто працював над мультфільмом. Записується фонова музика, на титрах – гучніше, на словах героїв – тихіше.

Коли монтаж закінчено, відбувається перегляд мультфільму, обговорення результатів роботи, стимулювання дітей до висловлення своєї думки.

Така діяльність сприяє формуванню вміння працювати в команді, допомагати один одному, ділитися досвідом, знаходити спільну мову з усіма, хто бере участь у створенні мультфільму; забезпечує розвиток зв'язного мовлення здобувачів дошкільної освіти.

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр» міститься теоретико-методичне обґрунтування проблеми мовленнєвого розвитку дошкільників у процесі створення мультфільмів, висвітлення сфери її практичного застосування в освітньому процесі ЗДО.

Потреба реалізації **першого завдання** нашого дослідження дала змогу розкрити теоретичні основи мовленнєвого розвитку дошкільників у процесі створення мультфільмів. Зазначимо основні положення.

У сучасній лінгвістиці під зв'язним мовленням розуміють одночасно і процес, де відбувається його створення – це по-перше, і продукт мовлення (дискурс чи текст) – це по-друге.

У психолінгвістиці об'єктом дослідження обрано стилістику, риторику, теорію і практику перекладу; викладання рідної та іноземної мов; загальні характеристики функціонування мови; утворення текстів (дискурсів).

У лінгводидактичному тлумаченні дефініції зв'язного мовлення його називають смисловим та структурним цілим, що налічує логічно і за змістом пов'язані між собою відрізки, де міститься відображення усіх істотних сторін свого предметного змісту (А.Богущ, І. Зимня, Л. Виготський, М. Жинкін, О.Леонтьєв).

Виконуючи **друге завдання** нашої дипломної роботи, ми з'ясували роль мультфільмів як засобу розвитку зв'язного мовлення дітей. Серед переваг варто виокремити цікавість, здатність забезпечувати мотивацію до спілкування, існування в якості опори для розуміння мовленнєвої структури структури озвучуваного тексту; як засобу, що полегшує запам'ятовування сюжету; сполучної ланки між звуковою і смисловою сторонами мовлення.

Третє завдання спонукало нас до обґрунтування технології

використання мультфільмів як освітнього засобу.

Під технологією навчання ми розуміємо упорядковану послідовність і сукупність процесів та методів, спрямованих на забезпечення реалізації мети дидактичного процесу і досягнення запланованого результату.

К.Л.Крутій створила систему тематичного планування роботи в зазначеному аспекті й виокремила ті уміння, формування яких передбачено під час реалізації технології:

- організоване й усвідомлене сприймання інформації;
- спостереження, класифікація, вибір інформації;
- аналіз та узагальнення отриманої інформації;
- усне висловлювання думки щодо побаченого.

Перспективне планування занять зі створення мультфільмів для дітей старшого дошкільного віку, де знаходить своє втілення описана вище технологія, подано в **додатку Б**.

Додаток В містить конспект заняття з теми «Починаємо робити мультик»

Останнє завдання дипломної роботи було направлене на виявлення та характеристику етапів створення мультфільму: формулювання ідеї та теми; створення сценарію; підготовка текстів для головних героїв та автора; розподіл ролей та розучування текстів; виготовлення фону, декорацій, героїв; зйомки, монтаж, озвучування, остаточний монтаж, прем'єра.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Апостолова Г.В. Про наслідки використання електронної техніки для розвитку здібностей дитини. *Обдарована дитина*. 2013. № 1. С. 18 - 23.
2. Биби́к С.П. Словник іншомовних слів. Глумачення, словотворення та слововживання : близько 35000 слів і словосполучень / С. П. Биби́к, Г. М. Сюта; за ред. С. Я. Єрмоленко. Харків: Фоліо, 2005. 623 с.
3. Бе́лянин В. П. Введение в психолінгвістику. М.: Черо, 2010. 128 с.
4. Богомолова Н.Н. Социальная психология печати, радио, телевидения. М.: Изд - во МГУ, 1991. 127 с.
5. Харрис Р. Психология массовых коммуникаций. М.: Прайм-ЕВРО-ЗНАК, 2001. 448 с.
6. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика : Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах : підручник / За ред. А. М. Богуш. К. : Вища школа, 2007. 542 с.
7. Бондаренко А., Сизонова О. Зв'язне мовлення засобами наочного моделювання. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2018. № 6. С. 25-33.
8. Гавриш Н. Розвиток мовлення: розв'язуємо актуальні проблеми. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2019. № 3. С. 36-44.
9. Кахаєва Л. Є., Кузнєцова Л. О. Мовленнєвий розвиток старших дошкільників. Х. : Вид. група «Основа», 2014. 143 с.
10. Крутій К. Як змінювалися підходи до розвитку мовлення дітей. *Дошкільне виховання*. 2019. № 10. С. 7-10.
11. Моляко В.О. Чи так потрібен телевізор? *Обдарована дитина*. 2011. № 1. С. 3 - 4.

12. Наукові методи досліджень ефектів, зумовлених засобами інформації: американський досвід. *Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Журналістика*. 2002. № 11. С. 38 - 42.

13. Оніфрійчук М. Духовна місія преси та книги. *Урядовий кур'єр*. 2016. 22 червня. С. 4.

14. Пасічник А. Мовленнєві заняття в системі сучасної дошкільної освіти. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2019. № 2. С. 53–58.

15. Полєвікова О.Б. Аналіз методичних підходів до мовної освіти дітей у контексті слово центризму. *Педагогічні науки*. Херсон, 2017. Вип. 75. С.141-146.

16. Полєвікова О.Б. Використання творчих вправ як засобу мотиваційного забезпечення процесу навчання рідної мови. *Початкова школа*. 2004. №3. С. 15-18.

17. Полєвікова О.Б., Романів О.О. Використання мультфільмів у закладі дошкільної освіти // The 8 International scientific and practical conference “*The world of science and innovation*” (March 10-12, 2021) Cognum Publishing House, London, United Kingdom. 2021. P. 531-539.

18. Полєвікова О.Б. Специфіка впровадження дошкільної медіа-освіти на Херсонщині. *Медіаосвіта в Україні: наукова рефлексія, викликів, практик, перспектив*: матеріали методологічного семінару / НАПН України, Інститут соціальної та політичної психології (Київ, 3 квітня 2013 року). К., 2013. С. 396-406.

19. Полєвікова О.Б., Шурда Ж.І. Мовленнєва особистість у лінгводидактичному просторі довкілля. The 12th International conference “*Science and society*” (June 7, 2019) AccentGraphicsCommunications&Publishing, Hamilton, Canada. 2019. P.77-87.

20. Рижанова А. О. Засоби масової інформації та актуальні соціально-педагогічні проблеми сучасності // *Педагогіка формування*

творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. К., 2013. С. 353-358.

21. Рейман Л.Д. Информационное общество и роль телекоммуникаций в его становлении. *Вопросы философии.* 2011. № 3. С. 3 - 9.

22. Реклама: внушение и манипуляция. Медиа-ориентированный поход / Под ред. Д.Я. Райгородского. Самара, 2011. 752 с.

23. Роль засобів масової інформації та інших джерел у формуванні здорового способу життя молоді / Яременко О., Балакірева О. та ін. - К.: Український інститут соціальних досліджень, 2010. 111 с.

24. Робак В. Медіапедагогіка: аналіз інноваційного зарубіжного досвіду // Діалог культур: Україна у світовому контексті: Філософія освіти: зб. наук. праць / [ред. кол. І.А. Зязюн (голов. ред.)], С.О. Черепанова (упоряд. і відп. ред.), Н.Г. Ничкало, С.О. Сисоєва та ін. – Львів: Сполом, 2012. Вип. 8. С. 70–92.

25. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. СПб: Издательство «Питер», 2010. 712 с.

26. Сабадаш Т. Пригоди Колобка: мультфільм власноруч. *Дошкільне виховання.* 2015. № 2. С. 28-30.

27. Федоров А.В. Словарь терминов по медиаобразованию, медиапедагогике, медиаграмотности, медиакомпетентности. Таганрог: Изд-во Таганрог. гос. пед. ин-та, 2010. 64 с

28. Харрис Р. Психология массовых коммуникаций. М.: Прайм-ЕВРО-ЗНАК, 2011. 448 с.

29. Чердайка О. Якісна суспільна інформація як складова розвитку демократії. *Громадські ініціативи.* 2012. № 3. С. 19.

30. Чернишова Л. Розвиваємо мовлення малюків. *Вихователь-методист дошкільного закладу.* 2011 № 8 С. 50–55.

31. Чорна Л. Сучасне телебачення та його вплив на внутрішній світ і поведінку людини. *Психолог.* 2013. № 46. С. 18 – 22.

ДОДАТКИ
ДОДАТОК А
РІВНІ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ У ПРОЦЕСІ СТВОРЕННЯ
МУЛЬТФІЛЬМІВ
(за А.М.Богуш)

Високий рівень – дитина абсолютно правильно й чітко вимовляє всі звуки рідної мови ізольовано, у звукосполученнях, словах та фразах відповідно до норм літературної вимови. У неї добре розвинений фонетичний слух, диференціює близьке й схоже у словах, легко помічає і виправляє допущені помилки звуковимови, порушення наголосу, застосовує діалектизми та говірки.

У дитини завершується процес фонематичного розвитку, формуються досить тонкі диференційовані звукові образи слів і окремих звуків. З'являється усвідомлення звукового складу рідної мови.

Розрізняють і виокремлюють голосні та приголосні звуки, тверді й м'які приголосні; визначають кількість слів у реченні, складів та звуків у слові, наголошений склад.

У мовленні наявні всі типи речень як простих, так і складних, зустрічаються всі види сполучників і сполучних слів. На прохання дорослого вона складає наказове, розповідне, окличне речення, з однорідними членами, з прямою мовою, зі вставними словами. В одному реченні може налічуватися до 18 слів.

Дитина надзвичайно легко утворює нові слова (з різних частин мови) за допомогою суфіксів, префіксів, двох слів; споріднені однокореневі слова тощо. Виявляє ініціативу у словотворчих іграх.

Дитина оволодіває усією складною системою граматики, найтоншими закономірностями морфологічного й синтаксичного ладу.

У словнику дитини, який розширюється до 5 тис. слів, наявні усі частини мови. Дитина доречно вживає образні вирази, фразеологічні

звороти. Знає прислів'я, приказки, утішки, загадки, скоромовки. Володіє формулами мовленнєвого етикету відповідно до ситуації (привітання, прощання, знайомства, вибачення, подяки, прохання, зустрічі, компліменту), формами звертання до дорослих і дітей.

Вільно, невимушено вступає в розмову з дітьми, дорослими (як знайомими, так і незнайомими), підтримує запропонований діалог відповідно до теми; не втручається в розмову інших; буде стимульований, запропонований діалог відповідно до ситуації (групове мовлення), відповідає на запитання, звернені до неї, відповідає за змістом картин, художніх творів. Відповіді на запитання розгорнуті, з монологічними вставками. Виконує словесні доручення, звітує про їх виконання, доручення, передає діалог попереднього спілкування.

Діти оволодівають контекстовим мовленням, різними типами монологічного мовлення: повідомлення, розповідь (опис, роздум, пояснення). Вони самостійно складають розповіді з власного досвіду про предмети, іграшки, картинки, явища, творчі розповіді на тему чи за планом, запропонованим вихователем, або на самостійно обрану тему чи складений план. Уміють домислювати події, які відсутні на картині, поділяти на логічно завершені частини сюжетну картину, художній текст, придумують до частин назву; об'єднують в єдину розповідь кілька сюжетів (розповіді за серією картин, порівняльні розповіді), складають казки, загадки, розповіді про смішні епізоди.

Переказують казки і художні оповідання за вказівкою вихователя. Самостійно розповідають знайомі казки, передають сюжети мультфільмів, телепередач. Уміють пояснити майбутній сюжет малюнка, конструкції, аплікації, якогось виробу, хід наступної гри, як пройти до якоїсь знайомої дітям установи тощо.

Достатній рівень – діти оволодівають правильною вимовою всіх звуків рідної мови, хоч у деяких дітей цього віку ще трапляються окремі неточності у вимові важких звуків (р, їй, ц, ч, дж, дз, і). Подекуди

спостерігається нестійка вимова сформованих звуків у словах складної фонетичної структури.

Діти легко помічають і виправляють мовленнєві неточності, огріхи й помилки як у мовленні інших, так і у своєму власному.

Дітичують і розмовляють правильно, відповідно до фонетико-орфоепічних норм рідної мови. Активно грають зі звуками, словами, римують їх, аналізують звуковий склад слів рідної мови, виокремлюють перший і останній звуки у слові, визначають порядок інших звуків. Усвідомлює словниковий склад рідної мови, виокремлює слова в реченні.

У засвоєнні словника дітьми ще спостерігаються семантичні помилки, неправильне розуміння окремих абстрактних, часових і просторових понять, слів з переносним значенням, прислівників (разом і поруч та ін.); словник бідний на образні вирази, прикметники порівняльного ступеня.

Удосконалюється граматична правильність мовлення, продовжується засвоєння суфіксів, спостерігається прагнення до точного й влучного вживання граматичних форм, що виявляється у критичному ставленні до власного мовлення і мовлення навколишніх людей.

У дітей формуються функції мовлення (комунікативна, контактновстановлювальна, дейктична, планувальна, регулювальна, резюмувальна, волюнтативна, естетична, гносеологічна, мислетворча, метамовленнєва) та форми мовлення (діалог, монолог, внутрішнє, ситуативне, контекстове, повідомлення, розповідь, опис, міркування, пояснення, інструкція).

Регулюють силу голосу: за вказівкою вихователя знижують чи підвищують голос залежно від ситуації, у спілкуванні з однолітками користуються помірною силою голосу. Встановлюється переважно

помірний темп мовлення. Користуються питальною та окличною інтонацією, виражальними засобами передають різні емоції.

Діти оволодівають прийомами звукового аналізу слів: визначають кількість слів у реченні, кількість звуків у слові, місце звука у слові виокремлюють голосні та приголосні звуки, користуються схемою звукового аналізу слів. Поділяють слова на склади, виділяють склад.

У словнику дітей налічується 3500-4000 слів. Дитина вживає в активному мовленні усі частини мови. Помітно збільшується кількість абстрактних понять, що характеризують взаємовідносини між людьми, морально-етичних понять (чемність, хоробрість, ввічливість, дружбу, гостинність), узагальнених понять (речі, тваринний світ, транспорт, засоби пересування).

Діти оволодівають граматичними категоріями рідної мови, переважно правильно вживають відмінкові закінчення, узгоджують прикметники, дієприкметники, числівники з іменником, числівником у роді, числі та відмінку.

У мовленні користуються різними реченнями як простими, так і складними, зі сполучниками та сполучними словами, з однорідними членами, прямою мовою.

Середній рівень – незначні зміни всіх компонентів мови. У дітей немає яскравих порушень звуковимови є лише недоліки диференціації звуків [Р- Р ‘], [Л - Л ‘], [j], [Щ - Ч - Ш], [Т’ - Ц - С - С’] та ін. і характеризується своєрідністю порушення складової структури, дитина розуміє значення слова не утримує в пам’яті фонематичний образ , в слідстві чого спотворення звуконаполняємості в різних варіантах:

- - персеверації (завзяте повторення будь-якого складу) «блїблїотекарь» - бібліотекар;
- - перестановки звуків і складів «комонавт» - космонавт;

- -елізії (скорочення голосних при збігу);
- - парафазии (заміни складів) «мотокіліст» - мотоцикліст;
- - в рідкісних випадках опускання складів «велопедіст» - велосипедист;
- - додавання звуків «іграшка» - груша, і складів «вовачі».

Ступінь відставання у вживанні складних за структурою слів у спонтанному проказуванні і мовному контакті.

Початковий рівень – присутнє розрізнення деяких граматичних форм. Однак це відбувається лише по відношенню до слів з наголошеними закінченнями (стіл - столи; співає - співають) і відносяться лише до деяких граматичним категорій. Цей процес носить ще досить нестійкий характер, і грубе недорозвинення мовлення у даних дітей проявляється досить виражено.

Висловлювання дітей зазвичай бідні, дитина обмежується перерахуванням безпосередньо сприймаються предметів і дій.

Розповідь за картиною, з питань будується примітивно, на коротких, хоча і граматично більш правильних, фразах, ніж у дітей першого рівня. При цьому недостатня сформованість граматичного ладу мовлення легко виявляється при ускладненні мовного матеріалу або при виникненні необхідності вжити такі слова та словосполучення, якими дитина в побуті користується рідко.

Форми числа, роду і відмінка для таких дітей по суті не несуть смислорозрізнявальної функції. Словозміна носить випадковий характер, і тому при використанні його допускається багато різноманітних помилок («гаю мятіку» – Граю м'ячиком).

Слова нерідко вживаються у вузькому значенні, рівень словесного узагальнення дуже низький. Одним і тим же словом можуть бути названі багато предметів, що мають схожість за формою, призначенню або іншими ознаками (мураха, муха, павук, жук - в одній ситуації – одним з цих слів, в іншій – іншим; чашка, склянка

позначаються будь-яким з цих слів). Обмеженість словникового запасу підтверджується незнанням багатьох слів, що позначають частини предмета (гілки, стовбур, коріння дерева), посуд (блюдо, кружка), транспортні засоби (вертоліт, моторний човен), дитинчат тварин (лисеня).

Відзначається відставання у використанні слів-ознак предметів, що позначають форму, колір, матеріал. Часто з'являються заміни назв слів, обумовлені спільністю ситуацій (ріже - рве, точить - ріже).

ДОДАТОК Б
Перспективне планування
занять зі створення мультфільмів
для дітей старшого дошкільного віку (I півріччя)

№ з/п	Зміст заходу	Тип заходу	Термін виконання
1.	<p>Тема: «Починаємо робити мультик».</p> <p>Мета: обрати тему мультфільму. За допомогою вихователя скласти розповідь, за якою створюватимуть мультфільм.</p> <p>Домашнє завдання: подумати над оформленням фону</p>	практичне заняття	жовтень
2.	<p>Тема: «Оформлення фону».</p> <p>Мета: обговорити оформлення фону та почати робити елементи фону, обговорити розподіл ролей, вирішити, які будуть герої мультфільму. Зробити героїв мультфільму. Розвивати вміння працювати у команді. Виховувати повагу один до одного.</p> <p>Домашнє завдання: продумати тему та питання наступного інтерв'ю.</p>	практичне заняття	жовтень
3	<p>Тема: «Сценарій мультфільму».</p> <p>Мета: спільно з педагогом створити сценарій мультфільму за розповіддю, яку склали раніше; продумати всі дії героїв та їхні рухи. Провести репетицію. Вчити злагоджено діяти разом. Виховувати повагу</p>	практичне заняття.	жовтень

	<p>один до одного.</p> <p>Домашнє завдання: вчити слова для озвучування мультфільму.</p>		
4.	<p>Тема: «Зйомка мультфільму».</p> <p>Мета: пояснити дітям специфіку знімання мультфільму, показати дітям, як потрібно покадрово накладати фотографії для забезпечення рухів у мультфільмі. Знімання мультфільму відповідно до сценарію. Виховувати дружні відносини, забезпечувати психологічний комфорт.</p> <p>Домашнє завдання: придумати тему та питання для інтерв'ю.</p>	практичне заняття	листопад
5	<p>Тема: «Монтаж мультфільму».</p> <p>Мета: показати дітям процес накладання відзнятих фотографій одна на одну та специфіку монтажу мультфільму, залучати їх до процесу монтажу мультфільму. Розподілити ролі для озвучування мультфільму. Вчити працювати у команді.</p> <p>Домашнє завдання: вивчити вірші для озвучування мультфільму.</p>	теоретико-практичне заняття	листопад
6	<p>Тема: «Озвучка мультфільму».</p> <p>Мета: тренуватися в озвучуванні мультфільму, обговорити темп та інтонацію конкретного персонажу, записати декілька версій озвучування кожного персонажу, колективно обрати найкращі та затвердити їх. Виховувати повагу один до одного.</p>	практичне заняття	листопад

	<p>Розвивати уміння говорити.</p> <p>Домашнє завдання: дібрати фотографії для газети.</p>		
7	<p>Тема: «Музичне оформлення мультфільму».</p> <p>Мета: накласти на змонтований мультфільм слова героїв, показати дітям, як змінився мультфільм, надати мультфільму завершеності за допомогою музики. Музику дібрати спільно з дітьми. Виховувати дружні відносини. Переглянути остаточний варіант мультфільму, за необхідності виправити недоліки. Обговорити вклад кожного гуртківця у роботу над мультфільмом.</p> <p>Домашнє завдання: приготувати твори усної народної творчості про грудень для газети.</p>	практичне заняття	грудень
8	<p>Тема: «Презентація мультфільму».</p> <p>Мета: влаштувати виставку газет та фотовиставку діяльності гуртка. На святі презентувати мультфільм глядачам, розповісти про роботу гуртка. Нагородити гуртківців грамотами та призами. Взяти інтерв'ю щодо вражень від мультфільму у глядачів. Розвивати уміння виступати перед публікою. Виховувати уміння діяти у команді.</p> <p>Домашнє завдання: продумати тему наступного мультфільму.</p>	свято	грудень

ДОДАТОК Б

Заняття 3 ТЕМИ «Починаємо робити мультик»

Мета: розповісти дітям, що таке мультфільм, показати, як можна самим робити мультфільми за допомогою серії «Мультфільм» із мультиплікаційного серіалу «Фіксики», обрати тему мультфільму, разом із дітьми за допомогою вихователя скласти розповідь, за якою створюватимуть мультфільм.

Обладнання: відеоматеріали із мультфільму «Фіксики», Сімка та Нолик, фотографії сміття на вулицях міста.

Домашнє завдання: подумати над оформленням фону

Хід заняття

К. г.: *Добрий день у добрий час.*

Хочу привітати вас.

Потягніться, обніміться

І широко посміхніться.

На місця тепер сідаємо

до роботи приступаємо.

(Діти повторюють разом із педагогом)

К. г.: Нарешті настав цей день. Сьогодні ми з вами починаємо працювати над мультфільмом. Ви готові?

Д.: Так.

К. г.: Подивіться, хто до вас завітав?

Д.: Сімка та Нолик.

К. г.: А знаєте, який вони принесли для вас сюрприз?

Д.: Ні.

К. г.: Вони прийшли розказати вам, як робити мультики, для цього давайте подивимося серію із мультфільму.

(Діти дивляться уривок серії із мультфільму «Фіксики»)

К. г.: От так просто робити мультфільми. Можливо, ви скажете, що це тільки у мультиках та казках все так легко та просто відбувається, а насправді це неможливо, але ні: насправді все можливо. Та для того щоб створити мультфільм, необхідно швидше починати роботу. Тож які теми ви придумали для мультфільму?

Д.: Можна на будь яку тему?

К. г. Так. Ми з вами будемо писати текст, робити фон, героїв, а потім рухати їх на столі для зйомок та фотографувати. Ми зробимо дуже-дуже багато фотографій, а потім будемо з'єднувати їх по-черзі одна з одною. Фотографії будуть з'єднані швидко, одна за одною рухатися і вийде неначе це одне відео і герої з фотографій рухаються. Потім ми запишемо слова для кожного із героїв на звукозаписувальний пристрій, накладемо музику і у нас вийде мультфільм. Але спочатку треба тему обрати. Пропонуйте теми.

Д.: Про дітей, про іграшки, про осінь ...

К. г.: Ви дітки чи дорослі? А для кого роблять мультики?

Д.: Ми діти. Мультики роблять для дітей.

К. г.: Тож доречним буде робити мультик про дітей і для дітей. А ще мультик має чогось навчати ?

Д.: Так, майже всі мультики чогось навчають.

К. г.: Скажіть мені, будь-ласка, чи багато на вулицях нашого міста сміття?

Д.: Так сміття на вулицях багато.

К. г.: Подивіться на ці кадри із вулиць нашого міста, дійсно дуже багато сміття. Скажіть, чи правильно це? І як має бути, на вашу думку?

Д.: Ні, це не правильно, люди не мають кидати сміття на вулиці, вони мусять складати його у смітники.

К. г.: Правильно, сміттю місце в смітниках. Люди забули про те, що смітити це недобре. Ми нагадаємо їм про те, що потрібно робити зі сміттям? Зробимо мультик про це?

Д.: Так, будемо робити мультик.

К. г.: Скільки у нас буде героїв у мультфільмі про те, що не можна смітити? Можна взяти ляльок.

Д.: Декілька, двоє чи троє.

К. г.: Один із героїв має бути поганим, тобто буде смітити всюди, а інший, має бути яким?

Д.: Хорошим.

К. г.: Хорошим, все вірно, ось у мене є дві такі ляльки, дві дівчинки, але я вважаю що необхідно додати ще одного героя. Смітять люди, а тварини смітять?

Д.: Ні, тваринки люблять чистоту.

К. г.: У мене є такий песик, давайте його зробимо третім героєм нашого мультфільму. Нам зараз необхідно скласти розповідь, за якою ми будемо мультик створювати. Ось, наприклад: Була дівчинонька Аліна, ось ця. Потім треба сказати декілька слів, якою вона була, яка вона?

Д.: Красива, у неї гарне волосся, та красиве платтячко.

К. г.: Ну я можу це сказати ось так:

*«Легесенька немов пір'їна,
Гарнесенька, немов із казки,
але ж послухайте, будь-ласка:
не любила прибирати –
вміла лиш сміття кидати».*

К. г.: Що вона могла казати, ця Аліна, у своє виправдання? Як ви вважаєте, вона хотіла прибирати сміття?

Д.: Ні, не хотіла і не прибирала.

К. г.: Чи можна описати це у віршику так:

*Ой навіщо прибирати,
Якщо можна залишати,
Кинути сміття додолю
І нехай летить довкола.*

Вітер його рознесе

От і добре буде все.

Д.: Так. Можна так сказати. А далі.

К. г.: Далі у нас є ще одна лялька, вирішуйте, ким вона їй, оцій Аліні буде? І що вона їй скаже?

Д.: Подружкою, скаже, що не можна смітити.

К. г.: А якщо я скажу так:

Говорила їй Аліна

Її подружка-дівчина

«Смітити – то погана справа,

Не якась там це забава.

Якщо сміття багато буде,

Не житимуть на світі люди!»!

К. г.: Можна так сказати?

Д.: Так, можна.

К. г.: Як ви вважаєте, чи послухала її Аліна, чи продовжила далі смітити? Якщо б вона вдома сама залишилась, то прибирала б сміття?

Д.: Продовжила смітити. Ні, якщо б залишилась сама вдома, не прибирала б сміття, бо мама не нагадувала б їй про це.

К. г.: Я ось як думаю:

Залишилась Аліна вдома сама

І не викидала зовсім сміття,

Будка із песиком тонуть в смітті,

Посуд і іграшки, квіти – в смітті.

Двір потонує весь у смітті,

Що їх чекає у майбутті?

Підходять такі слова? Чи могла б тепер наша Аліна зрозуміти свої помилки?

Д.: Так, такі слова підходять, вона так все засмітила, що могла б зрозуміти, як помилялася.

К. г.:

*Зрозуміла Аліна,
якого лиха наробила.
Почала сміття збирати
І до смітника складати*

Як ви вважаєте, ми будемо давати песикові якісь слова, бо ж він ще нічого не говорив у нас?

Д.: Так, чому ж він мовчить весь час. А песики ж не вміють говорити.

К. г.: Не вміють, але це ж мультфільм, а ми з вами чарівники і тут все можливо. Правда?

Д.: Так.

К. г.: Що песик міг сказати дівчаткам?

Д.: Що смітити це не правильно, це некрасиво.

К. г.:

*Песик вийшов і сказав,
Ось таке він промовляв:
Смітити погано, тому не смітіть,
Сміття ви, малята, до урни кладіть
Папір то чи фантик, чи пляшка якась
Мусять негайно відправитись в бак!
Якщо ми не будем збирати сміття,
Яке ж чекає на нас майбуття?
Наша планета потоне в смітті,
Знають дорослі і діти малі.
Тож сміття завжди збирайте
і до смітника складайте!*

Якщо песик ось так скаже дівчаткам, це буде правильно?

Д.: Так, це буде правильно.

К. г.:

Друзі охайні, порад не забудуть!

Кажуть: смітити вже більше не будуть!

Адже смітити – це дуже не чемно.

Ті, хто сміять, це роблять даремно!

Ось таким будуть слова для нашого мультфільму. Дітки, скажіть, що ми сьогодні робили на занятті?

Д.: Придумали ідею для мультфільму, обрали героїв та написали слова.

К. г.: Потім, коли будемо знімати вже мультфільм, ми оберемо за допомогою лічилки тих, хто буде вчити слова. У нас буде чотири герої: автор, Аліна, її подружка та песик. Цих героїв будете озвучувати ви діти. Але того, що ми на даний момент зробили недостатньо. Нам потрібно виготовити фон. Саме тому я вас прошу подумати над тим, що буде фоном, луг, двір, поле чи дім. Тобто подумати, де відбуваються події у нашому мультфільмі? А тепер повторюйте за мною.

Мультик почали робити

І сценарій час створити.

Ми ідею написали

Та героїв всіх обрали

Станемо чарівниками

І здивуєм тата й маму.

Просто мультики робити,

Весело на світі жити!

К. г.: До побачення, дітки, зустрінемося на наступному занятті.

Додаток Г
КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНЬСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Я, **Романів Ольга Олексіївна**, учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

– дотримуватися:

- вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
- принципів та правил академічної доброчесності;
- нульової толерантності до академічного плагіату;
- моральних норм та правил етичної поведінки;
- толерантного ставлення до інших;
- дотримуватися високого рівня культури спілкування;

– надавати згоду на:

- безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;

- оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;

- використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;

– самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;

– надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;

– не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;

– своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;

– не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;

– підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;

– поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;

– не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;

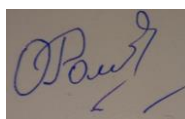
– відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;

- запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;
- не брати участів будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;
- не підроблювати документи;
- не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;
- не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;
- не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;
- не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;
- не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;
- не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;
- не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

30.03.2021

(дата)

(підпис)

Ольга РОМАНІВ

(ім'я, прізвище)